

TÁRSASÁGI ÜGYEK

A Magyar Nyelvtudományi Társaság 105. közgyűlése

A Magyar Nyelvtudományi Társaság 2009. december 9-én az ELTE BTK Múzeum körüli tanácstermében tartotta meg 105. közgyűlését.

1. Kiss Jenő elnök üdvözölte a megjelenteket, és bejelentette, hogy A magyar nyelv éve és Kazinczy Ferenc születésének 250. évfordulója alkalmából két ünnepi közgyűlési előadást tűztünk napirendre. Első előadóként felkérte Szathmári István egyetemi tanárt, hogy „Kazinczy és nyelvtudományunk” címmel tartsa meg előadását. Ennek elhangzása után másik előadónk, Péntek János professzor következett „Változatok és változások a mai magyar nyelvben” című előadásával.¹

2. Az előadások elhangzása után Juhász Dezső főtitkár terjesztette elő jelentését a Társaság 2009. évi működéséről.

Tisztelt Közgyűlés! A Magyar Nyelvtudományi Társaság 105. évének munkájáról a következőkben számolhatok be.

1. Az idén is három v á l a s z t m á n y i ü l é s ü n k v o l t : egy tavasszal, kettő ősszel.

a) A t a v a s z i üléstünket május 19-én tartottuk. Fő napirendi pontjaink az őszi programok előkészítése és a kiadványügyek voltak. A szakosztályok és tagozatok vezetői, illetve

¹ L. jelen számunk első két tanulmányát.

titkárai beszámoltak őszi rendezvényeik terveiről. Bejelentettem, hogy A magyar nyelv éve alkalmából az ehhez kapcsolódó rendezvények támogatásához lehetőség van pályázatok benyújtására a Balassi Intézetnél. A Társaság egy tudományos ülésszakra tervezte pályázat benyújtását. A rendezvény terveit részletesebben a Magyartanári Tagozat elnöke, Antalné Szabó Ágnes vázolta.

A kiadványügyekről Farkas Tamás titkár és jómagam tájékoztattuk a választmányt, beszámolván a Magyar Nyelv, valamint az Anyanyelv-pedagógia (internetes) folyóirat idei első, a Névtani Értesítő 2008-as (30.) és a Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai következő számának megjelenéséről (KOMÁROMI CSIPKÉS GYÖRGY, A magyar nyelv magyarázata. Hungaria illustrata. Ford. C. VLADÁR ZSUZSA)². A Társaság pályázati közreműködésével jelent meg a Magyar Névtani Dolgozatok három száma (201. JANITSEK JENŐ, A háromszéki Székföld jelenkori és történeti hely- és családnevei; 202. FARKAS TAMÁS – ZÁNTÓ EDINA, A háromszéki Kilyén és Szotyor család- és helynevei; 203. BÖLCSKEI ANDREA – HAVAS PÉTER – SLÍZ MARIANN, A háromszéki Angyalos és Kőkös család- és helynevei) és a Tinta Kiadó több kiadványa (SZATHMÁRI ISTVÁN főszerk., Alakzatlexikon. A retorikai és stilisztikai alakzatok kézikönyve; KESZLER BORBÁLA – TÁTRAI SZILÁRD szerk., Diskurzus a grammatikában – grammatika a diskurzusban; BAŃCZEROWSKI JANUSZ, A világ nyelvi képe; NYOMÁRKAY ISTVÁN, Mura menti horvát tájszótár). A nyitrai Konstantin Egyetemmel közösen jelentettük meg BAUKO JÁNOS doktori disszertációját, melynek címe: „Ragadványnév-vizsgálatok kétnyelvű környezetben”.

b) Az első őszi választmányi ülésünket november 10-én tartottuk. Ennek főbb napirendi pontjai a díjakra és a megemlékezésekre javaslatot tevő bizottságok kiküldése, a tagfelvétel és a tagdíjak, valamint a kiadványügyek voltak. – Társaságunk elnöke azt javasolta, hogy a Pais-díj kivételével, amelyet Zala megye Közgyűlése támogatásával szoktunk kiadni, A magyar nyelv éve alkalmából minden emlékéremre és díjra tegyünk majd javaslatot. Mivel azonban a díjak folyószámláin elhelyezett összegek az eltelt évtizedekben jelképpé váltak, illetve a kamatok még a folyószámlák önfenntartását sem tették lehetővé, csupán emlékérmeket és emléklapokat fogunk átnyújtani, pénzjutalmak nélkül. A választmány a javaslattal egyetértett, és támogatta az egyes bizottságok tagjaira tett elnöki javaslatokat is.

A következő napirendi pontban vázoltam a Társaság nehéz anyagi helyzetét, rámutatva arra, hogy a gazdasági világválság, a beszűkült pályázati lehetőségek és a stagnáló tagdíjfizetés miatt csökkent az éves bevétel. Különösen érzékenyen érinti a költségvetésünket az, hogy a Magyar Tudományos Akadémia 350 ezer forinttal csökkentette az idei támogatásunkat. A hiány felszámolására a következő javaslatokat tettem:

Társaságunk vezetősége és akadémikus tagjai tegyenek erőfeszítéseket az MTA I. Osztályához (költségvetésileg) tartozó Nyelvtudományi Társaság akadémiai támogatásának szinten tartására. – A hagyományos tagdíjak mellé, a l e r n a t í v a k é n t vezessük be a XX. század bizonyos időszakában már létező pártolói tagdíjat. Ennek mértéke tetszőleges összeg, de legalább évi tízezer forint lenne. Elismerésünk, köszönetünk jeléül a Társaság folyóirata vállalja a pártfogói névsor közzétételét. – Az elnök és a főtítkár, akik az ELTE Bölcsészettudományi Karának vezető oktatói, kezdeményezzék a dékánnál a Társaság irodabérleti díjának csökkentését.

² A sorozatszám kijelölésébe sajnálatos technikai hiba csúszott: az előző kötet (Nyelv, területiség, társadalom. 2007.) megegyezően 228-as számot kapott.

A választmány a javaslatokat egyhangúlag támogatta, illetőleg néhány hozzászóló lehetőséget látott még bizonyos szolgáltatások nyújtásában (pl. szakmai továbbképzés), valamint a kiadványértékesítés fellendítésében.

Ha az erőfeszítéseink sikerrel járnak, van esély arra, hogy a Társaság költségvetése egyensúlyban maradjon. További súlyos gondot jelent azonban, hogy szinte az összes pályázat utófinanszírozóvá alakult a támogatók részéről, azaz minden költséget előre ki kell fizetnünk, és az elszámolás lezárulása után átlagosan fél, egy évvel jutunk hozzá a befektetett pénzünkhez. Szervezetünknek jelenleg is több százezer forint kintlévősége van. A legnagyobb baj mégis az, hogy nonprofit szervezet lévén, minimális tőkével rendelkezünk új pályázatok elindításához. A megváltozott pénzügyi helyzet szinte kilátástalanná teszi a korábban virágzó pályázati tevékenységünket. – Jó hír viszont a sok kedvezőtlen fejlemény mellett, hogy Dezső Tamás dékán úr, benyújtott kérvényünk nyomán, a jövő évtől jelentősen csökkentette az irodabérleti díjat, méltányolván a Társaságnak az ELTE Bölcsészettudományi Kara tudományos életében betöltött szellemi műhely szerepét.

Harmadik napirendi pontként a kiadványügyek kapcsán Farkas Tamás titkár számolt be arról, hogy megjelent a Magyar Nyelv második és harmadik száma, szerkesztés alatt van a Névtani Értesítő idei számának anyaga; nyomdakésznek tekinthető a 2007. őszi névváltoztatási konferencia kötete.

c) Az idei h a r m a d i k v á l a s z t m á n y i ü l é s ü n k, amelyet december 3-án tartottunk, hagyományosan a közgyűlés előkészítésének jegyében zajlott. A közgyűlés helyszínéről, a felkért előadók személyéről és az előadások témájáról elnökünk tájékoztatta a megjelenteket. A decemberi választmányi ülésünkön elfogadtuk az emlékérmek és emléklapok odaítélésére kiküldött bizottságok javaslatait. A kitüntetettek elnökünk köszönti majd. A megemlékezési bizottság nevében Zsilinszky Éva elnök tett javaslatot a jövő évi köszöntendők és köszöntők személyére.

Az újabb kiadványokról titkárunk számolt be. Megjelent a Gondolat Kiadóval közös kiadásban a tavalyi névváltoztatási konferencia anyagán alapuló tanulmánykötet. A könyvet FARKAS TAMÁS és KOZMA ISTVÁN szerkesztette, címe: „A családnév-változtatások története időben, térben, társadalomban”. A másik kiadványt, a Régi Magyar Kódexek sorozatban megjelent Tihanyi Kódexet KOVÁCS ZSUZSA rendezte sajtó alá. A kötetet röviden Zsilinszky Éva mutatta be a választmányi tagoknak. – A választmányi ülést követő napokban jelent meg a Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 229. számaként a „Forráskutatás, forráskiadás, tudománytörténet” című konferenciakötet KOROMPAY KLÁRA, TERBE ERIKA, C. VLADÁR ZSUZSA, ZSILINSZKY ÉVA szerkesztésében, illetőleg a 230. szám TSÉTSI JÁNOS XVIII. századi művének, az „Observationes orthographico-grammaticae” című grammatikai és helyesírási segédletének faksimilekiadása és fordítása C. VLADÁR ZSUZSÁTÓL. Nyomdakésznek tekinthető a FARKAS TAMÁS szerkesztésében készült kiadvány, a KÁZMÉR MIKLÓS történeti családnévszótárából összeállított „Régi magyar családnevek névvégmutató szótára”, amely még 2009-es dátummal, közelesen megjelenik Társaságunknak és az ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézetének közös kiadásában.

2. A tavaszi és őszi f e l o l v a s ó ü l é s e i n k száma Budapesten összesen 16 volt. Ebből kilencet a Magyar Nyelvi Szakosztály rendezett, hármat az Általános Nyelvészeti Szakosztály, kettőt-kettőt a Finnugor és az Idegen Nyelvi Szakosztály. Az előadók időrendben a következők voltak: Gulya János, Vékás Domokos – Vargha Fruzsina Sára, Erb Mária – Brenner Koloman, Markó Alexandra, Pátrovics Péter, Csontos Nóra, Dér Csilla Ilona,

Szeverényi Sándor, Hámori Ágnes, Sipos Mária, Zelliger Erzsébet, Rebrus Péter, Szentgyörgyi Rudolf, Giampaolo Salvi, Ralf-Peter Ritter, Slíz Mariann.

Tavaszi és őszi szakmai programunkat színesítette egy-egy kerekasztalbeszélgetés is. A tavalyelőtt kezdett sorozat bevált: sikerült ismét érdekes témákat találni és elismert szakembereket felkérni. Május hetedikén a téma „A fókusz leírási lehetőségei a magyarban”, november 3-án a „Tendenciák a magyar keresztnévadásban” volt. Az első kerekasztalt az Általános Nyelvészeti, a másodikat a Magyar Nyelvi Szakosztály rendezte.

Az idei felolvasó üléseken köszöntöttük a hetvenéves Keszler Borbálát és a nyolcvanadik életévét betöltött Sebestyén Árpádot (az utóbbit Debrecenben és Budapestben is). Egerben köszöntötték a kollégák és tagtársak a hetvenéves Raisz Rózását. Szegedi csoportunk nevében Nagy L. János köszöntötte a nyolcvanéves Velcsov Mártonnét. A nyolcvanéves Kováts Dánielt és Ábrahám Imrét, a helyi nyelvi hagyományok kiváló gyűjtőit és közzetevőit, a Csűry-díj birtokosait ez úton köszöntjük sok tisztelettel. Jó egészséget és további munkakedvet kívánunk minden jubiláló tagtársunknak!

3. Vidéki csoportjainktól változó terjedelmű és változatos tartalmú jelentéseket kaptam felolvasó ülésekről, tanácskozásokról, ünnepi rendezvényekről stb. A debreceni csoport a tavaszi és őszi félévben öt-öt előadást tartott. Az előadók időrendben: Gyórfy Erzsébet, Nyirkos István, Reszegi Katalin, Fehér Krisztina, Boros Katalin, Csűry István, Kecskés Judit, Kornyané Szoboszlai Ágnes, Szikszainé Nagy Irma, Tóth Valéria. Az Eszterházy Károly Főiskola Bölcsészettudományi Kara, Magyar Nyelvészeti Tanszéke, valamint Általános és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszéke és a Társaság Heves megyei csoportja november 18-án „A tankönyvek nyelvéről – nyelvészszemmel” címmel konferenciát rendezett a magyar tudomány ünnepe alkalmából. A konferencián a következő tagtársaink tartottak előadást: Zimányi Árpád, Eöry Vilma, Domonkosi Ágnes, Kalcsó Gyula, B. Fejes Katalin. A Heves megyei csoport februárban felolvasó ülést is tartott, ahol Kalcsó Gyula volt az előadó. A szombathelyi csoport két helyi rendezvényt szervezett a Nyugat-magyarországi Egyetemmel közösen, ahol Pap Éva és Vörös Ferenc tartottak előadást. Az alkalmat a Kalevala napja és a Magyar tudomány napja szolgáltatták. A Pécsi Tudományegyetem munkatársai folyamatosan tartanak nyelvművelő fórumot és közönségszolgálatot egyetemi hallgatók és az érdeklődő közönség számára, illetőleg augusztusban részt vettek egy helyi rendezésű nemzetközi PhD-konferencia (nyári egyetem) megszervezésében, ahol a nyelvészeti szekciót Kassai Ilona vezette. A szekció elsődleges tematikája szerint a magyar nyelv helyének időszzerű kérdéseit tárgyalta a nyelvpolitika, a kontrasztív nyelvészet és a fordításkritika szempontjából.

A speciális névtani találkozók közé sorolhatjuk a június 2–5-én immár ötödik alkalommal megtartott helynévtörténeti szemináriumot is, amelyet a Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke szokott megszervezni. A helyszín és a társrendező ezúttal a vasvári múzeum volt. Az előadásokat a hagyományoknak megfelelően a Helynévtörténeti tanulmányok soron következő kötete tartalmazza majd.

4. Társaságunk egy tavaszi és két őszi budapesti rendezvény megszervezésében is szerepet vállalt, társrendezői minőségben.

2009. május 30-án került sor az ELTE Bölcsészettudományi Karán a Simonyi Zsigmond helyesírási verseny 12. Kárpát-medencei döntőjére. A versenyt a Társaság Magyarartanári Tagozata az ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézetének támogatásával rendezte a határon túli és a magyarországi tíz-tizennégy éves diákok számára. A környező

országokból érkező résztvevők száma meghaladta a kétszázat. A versenyhez szakmai előadások is csatlakoztak a kísérő tanárok számára.

November 28-án ismét az ELTE adott otthont a Társaság Magyar tanári Tagozata, az ELTE BTK Szakmódszertani Központja, valamint az ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézete által rendezett őszi konferenciának. A korábbi, évente megrendezett szakmai napok helyére ettől az évtől egy kétevente sorra kerülő, Vályi Andrásról elnevezett anyanyelv-pedagógiai konferencia lépett. (Vályi András a pesti egyetem első magyar nyelv- és irodalomtudományi professzora volt a XVIII. század végén; ő írta az első anyanyelv- oktatási célú, módszertaninak is tekinthető segédkönyvet.) A jelentős számú résztvevővel folyó előadássorozat több helyszínen zajlott. A plenáris előadások után hét szekcióban 34 előadás hangzott el, a központi téma a nyelvi sokszínűség oktatása volt. A rendezők értékelték a korábban meghirdetett ötletpályázatot is. A rendezvényt Társaságunkon, valamint az Oktatási Minisztériumon kívül főleg kiadók szponzorálták. A szakmai programokat tankönyv- és eszközbemutatók egészítették ki.

November 11-én „A magyar irodalmi névadás 75 éve” címmel nyelvészek és irodalomárok részvételével szakmai tanácskozást tartottunk. A helyszín és a társrendező a Petőfi Irodalmi Múzeum volt. A szervezés áldozatos munkáját Vitányi Borbála tagtársunknak köszönjük.

5. S a j á t k i a d v á n y a i n k között első helyen szoktunk szólni a Társaság folyóírájáról, a Magyar Nyelvről. A lap a szűkös pályázati lehetőségek és korlátozott mértékű akadémiai támogatás mellett változatlan terjedelemben, időben jelenik meg. A decemberi szám korrektúramunkálatai most zajlanak. Bízunk abban, hogy a hagyományos papírkidadás mellett az internetes megjelenés egyre szélesebb olvasókör számára teszi hozzáférhetővé a folyóíratot.

A Névtani Értesítő a 31. számát készül megjelentetni, az Anyanyelv-pedagógia internetes folyóírat a második évfolyamába lépett, megjelenése folyamatos. Mindkét kiadvány a súlyosbodó pénzügyi feltételek ellenére változatos tartalommal, magas színvonalon képviseli a szakterületét.

A nehéz anyagi helyzet, a mélyülő gazdasági válság a kiadványainkra is komoly terhet ró. Már több éve csak olyan kiadványok megjelentetését vállaljuk, amelyeknek a nyomdaköltségét a szerkesztő már valahonnan – főleg pályázati keretből – előteremtette. Így jelenhetett meg az idén az MNyTK. sorozat 230. kötete C. VLADÁR ZSUZSA munkájaként, Zsilinszky Éva szerkesztői közreműködésével, folytatva a korábban megkezdett régi magyar nyelvtanok kiadási sorozatát. – A kiadványok kapcsán említem meg, hogy Társaságunk könyvadományokkal szokta támogatni a határon túli hungarológiai műhelyeket és kutatókat, valamint néhány egyetem és intézmény nyelvészeti könyvtárát. Örömmel járulunk hozzá könyv- és folyóírat-adományokkal az anyanyelvi versenyek díjazásához is (pl. helyesírási vagy szónokverseny, Egyetemi Anyanyelvi Napok, ELTE).

Mind a pályázatok lebonyolításában, mind pedig a Társaság pénzügyi és adminisztrációs ügyeinek vitelében nélkülözhetetlen szerepet játszik Bakonyiné Tóth Gabriella szervezőtitkárunk, akinek a nehéz anyagi és pályázati feltételek közepette is helyt kell állnia. Köszönjük odaadó munkáját.

7. Néhány szó a tagfelvételtől. Örömmel jelenthetem, hogy mindhárom választmányi ülésen vettünk föl új tagokat. A Társaság taglétszáma ennek következtében 33 fővel emelkedett.

Elhunyt tagtársaink közül név szerint is megemlítem Kázmér Miklós nyugalmazott egyetemi docent, valamint Bachát László és Rónai Béla főiskolai tanárokat, a magyar nyelv tudomány, dialektológia és névtan elismert kutatóit, és Bottyánfy Évát, a nyelvtörténet és nyelvoktatás tanárát. Emléküket tisztelettel és kegyelettel megőrizzük.

8. E helyütt is szeretném felhívni a figyelmet társasági honlapunkra (www.mnyt.hu), ahol igyekszünk mindig friss információkkal szolgálni. Működik a honlapja folyóiratainknak és tagozatainknak is.

Beszámolóm végén kívánok minden tagtársunknak kellemes ünnepeket, azt követően pedig jó munkát, sok sikert és örömeiben gazdag új esztendőt! Kérem jelentésem elfogadását.

3. A közgyűlés a főtktári jelentést elfogadta. Ezután G e r s t n e r K á r o l y olvasta fel a pénztárosi jelentést. A Társaság 2009. évi pénzforgalma a következőképpen alakult:

B e v é t e l e k:	3.252.201 Ft	
2008. évi maradvány:	17.824 Ft	
MTA-támogatás:	906.000 Ft	
SZJA 1% felajánlásából:	309.877 Ft	
Tagdíj:	596.000 Ft	
Kiadvány-értékesítés:	234.500 Ft	
Szponzori támogatás:	200.000 Ft	
Őszi szakmai nap szervezése:	188.000 Ft	
Egyéb (pályázatok stb.):	800.000 Ft	
K i a d á s o k:	3.232.450 Ft (előlegezés nélkül)	
Személyi kiadások:	1.526.000 Ft	
Főfoglalkozású bére (br. 70 E Ft):		840.000 Ft
Szerkesztői, egyéb díjak:		686.000 Ft
Kifizetéseket terhelő járulékok:	388.540 Ft	
Készletbeszerzés:	127.255 Ft	
Egyéb dologi kiadás:	1.190.655 Ft	
Bérleti díj:		414.000 Ft
Postaköltség:		97.775 Ft
Banki költség:		324.200 Ft
Egyéb (tárhelyköltség, javítás)		354.680 Ft

A Társaság szerény mértékű (mintegy 20 ezer Ft-os) többlettel zárta a 2009-es évet, miközben az akadémiai támogatás 414.000 Ft-tal, a szponzori támogatás 200.000 Ft-tal

csökkent. Ugyanakkor a szervezőtinkárunk bére változatlan maradt. Az SZJA 1%-os felajánlásából származó összeg is csökkent, a tagdíjakból befolyt pénz viszont – a tagdíjemelések következtében – nőtt. A legnagyobb terhet a Társaságra pillanatnyilag a magas irodabérleti díj és a még futó OTKA-pályázatok előfinanszírozása jelenti. A megelőlegzett pályázati pénzeknek az OTKA-tól való visszanyerése gyakran egy éves késéssel történik, miközben új forrás innen már nem várható. Az irodabérleti díjat a jövő évtől lesz módunkban csökkenteni.

4. A pénztárosi jelentés elfogadását követően **G e r s t n e r K á r o l y** felolvasta a Számvizsgáló Bizottság jelentését. A Bizottság a Társaság iratait, elszámolásait, bizonylatait átnézte és azokat rendben levőnek találta.

5. **K i s s J e n ő** elnök megköszönte a beszámolókat. Az emlékérmek és díjak átadásához érkezve elmondta, hogy idén a Kazinczy-évfordulóra és a Magyar nyelv évére való tekintettel a Társaság négy emlékérmet és három emléklapot ítélt oda a kiküldött bizottságok javaslata alapján. Ezeket méltató szavak kíséretében adta át a kitüntetetteknek: a Révai-emlékérmet Szathmári István, a Bárczi-emlékérmet Keszler Borbála, a Kosztolányi-emléklapot Péter Mihály, a Gombocz-emlékérmet Markó Alexandra, a Csűry-emlékérmet Sajtos József, a Zsirai-emléklapot Sipos Mária vehette át. A Fokos-emléklap kitüntetettje, Mészáros Edit nem volt jelen a közgyűlésen, neki később adják át az elismerést.

A közgyűlés végén a Társaság elnöke gratulált a díjazottaknak, majd ő is kellemes ünnepeket, boldog új esztendőt kívánva a rendezvényt bezárta.

Összeállította: JUHÁSZ DEZSŐ